

15. ПСЗ-П. – 1867. - Т.40, отд. П, 1865. - №42759 «О воспрещении лицам польского происхождения вновь приобретать помещичьи имения в девяти Западных губерниях, о предоставлении высланным из Западного края владельцам секвестрованных имений права продать или променять, в двухгодичный срок, свои имения в этом крае лицам Русского происхождения, и вообще о порядке совершения актов на переход имений в Западном крае к Русским владельцам». – С. 326-327.

16. ПСЗ-П. – 1873. - Т.44, отд. П, 1869. - №47386 «О разрешении совершения крепостным порядком духовного завещания помещицы Огинской в пользу родственницы ея Глинской и о предоставлении министром юстиции всякий раз на Высочайшее утверждение всех подобных ходатайств лиц польского происхождения». – С.25.

17. ПСЗ-П. – 1867. - Т.40, отд. П, 1865. - №42760 «О пояснении и дополнении постановления касательно обязательной продажи или промена Польских имений в Западном крае». – С.327-328.

18. Держ. архів Миколаївської області, ф.230, оп.1, т.5, спр.11873, 9 арк.

19. ЦДІАК, ф.442, оп.613, спр.81, 114 арк.

20. ПСЗ-П. – 1868. - Т.41, отд. I, 1866. - №43547 «Высочайше утвержденный Устав Товарищества приобретателей имений в Западных губерниях». – С.993-1001.

21. ПСЗ-П. – 1871. - Т.42, отд. I, 1867. - №44590 «О поземельном устройстве государственных крестьян в девяти западных губерниях». – С.754-756.

22. Держ. архів Житомирської області, ф.146, оп.1, спр.4796, 92 арк.

23. Олешко П.С. Вплив російського законодавства на зміни у системі землеволодіння на Волині після повстання 1863 р. / П.С. Олешко // Науковий вісник Волинського державного університету. – Історичні науки. – Луцьк, 1999. - №5. – С.74.

24. Ніколаєнко О. Суспільно-політичне життя поляків на Поділлі в 70-90-ті рр. ХІХ ст. / О. Ніколаєнко // Мандрівець. – 2006. - №3 (травень-червень). – С.14-18.

25. Бовуа Д. «Борьба за землю на Правобережной Украине с 1863 по 1914 год»: Новая книга об украинско-польско-русских отношениях [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.izbornyk.org.ua/vzaimo/vz14.htm>

26. ЦДІАК, ф.442, оп.637, спр.545, 61 арк.

*Левицька Надія Миколаївна, д. іст. н, професор,
Національний університет харчових технологій*

ВПЛИВ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Нині, коли Україна інтегрується до світового історико-культурного простору, важливим завданням держави є вивчення, збереження та мудре

використання національно-культурної спадщини її регіонів. Актуальним є науковий підхід до забезпечення діяльності усіх сфер національно-культурної спадщини в контексті реформування та розвитку українського суспільства. Дослідження нинішнього стану й основних проблем збереження і використання історико-культурної спадщини України та її регіонів дасть можливість обґрунтовано й ефективно використовувати культурну спадщину у майбутньому.

Дана проблема має певний історичний досвід свого розвитку та розкриття. У 60-70-тих роках ХХ ст. під науковим керівництвом видатного вітчизняного історика та краєзнавця, академіка НАН України П.Т. Тронька було видано унікальний не лише у межах колишнього СРСР, а й багатьох країн сучасного світу проект під назвою «Історія міст і сіл Української РСР». Це перша фундаментальна історична праця - енциклопедичне видання про історію міст та сіл України, що складається з 26 томів, кожний том якого висвітлював історію населених пунктів окремих областей України, а їх на той час налічувалося майже 40 тисяч. Вагомий внесок у збиранні матеріалів для написання нарисів про міста і села зробили обласні державні архіви, музеї, краєзнавчі науково-дослідні установи. Велику роботу провели і наукові бібліотеки, де найбільш повно зосереджено краєзнавчу літературу. Очолювала цю роботу Державна історична бібліотека України, яка спільно з Інститутом історії АН України розробила методичні рекомендації щодо організації роботи обласних бібліотек з надання допомоги авторам «Історії міст і сіл...», роботу архівістів очолював на міністерському рівні О.Г. Мітюков [1].

Видання є, на наше переконання, особливим, гармонійним прикладом поєднання праці істориків-краєзнавців, багато з яких були творчими аматорами (вчителі зі шкіл, співробітники місцевих музеїв та архівів тощо) із суто академічними та вузівськими колегами. Дослідники історії створення енциклопедичного довідника «Історії міст і сіл Української РСР» збагатили вітчизняну історіографічну спадщину студіями, які розкривають структуру, функціонування Головної редакційної колегії видання, результати та значення співпраці науковців і громадськості

Важливість подібного досвіду у контексті нашої теми полягає у наступних складових: 1) всебічне, ґрунтовне та об'єктивне вивчення історії кожної області, великого міста, малих міст, містечок, сіл. Це дозволило нашим попередникам побачити «у розрізі» всю вітчизняну історію та культурні надбання крізь призму виникнення й подальшого розвитку кожного окремого населеного пункту. Так, наприклад, у енциклопедії зазначено, що на території Київської області розташовано: 2968 пам'яток археології (з них – 18 національного значення), 2573 пам'ятки історії (з них – 3 національного значення), 208 пам'яток архітектури та містобудування (з них – 91 національного значення), 257 пам'яток монументального мистецтва. 8 населених пунктів Київської області увійшли до Списку історичних населених місць України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 р. № 878. До цього переліку входять: Біла

Церква, Богуслав, Васильків, Вишгород, Переяслав-Хмельницький, Ржищів, Фастів, Яготин [3, с. 611]; 2) при підготовці видання було залучено близько 15 тис. авторів, кожний том було присвячено історії певного регіону в тодішніх адміністративних кордонах. Лише тодішнє місто центрального підпорядкування – Севастополь – не було складовою частиною даної енциклопедії; 3) ця справа призвела до реальної, а не формальної й вимушеної інтеграції територій, як це іноді в історії буває.

Вважаємо, що очевидність стратегічної необхідності схожого загальнонаціонального проекту є зрозумілою кожному громадянину, а не лише професійним колам фахових істориків. Особливо актуальним подібне завдання, із зрозумілих причин нашого сьогодення, є зараз.

Усе вищенаведене є наріжним каменем для розвитку внутрішнього історико-культурного туризму в Україні як економічного інструменту розвитку регіонів, так і ефективного патріотичного виховання як молоді, так і взагалі громадян на прикладах простої та зрозумілої історії рідного краю – малої Батьківщини. Така історія є цілком вільною від кон'юнктурних політико-ідеологічних нашарувань та суб'єктивної авторської оцінки історичних подій, процесів, діяльності та ролі тих чи інших історичних особистостей.

Даний підхід дасть змогу уникнути руйнівного для нашої країни політичного оцінювання минулого. У контексті сучасних дискусій щодо процесів децентралізації владних повноважень в Україні помітна тенденція до піднесення значення сторінок історії кожного її регіону на загальнодержавний рівень. На наше глибоке переконання, слід повернутися до розвитку краєзнавчих студій, розпочати пристойне, як державне, так і суспільно-меценатське фінансування тих місцевих й загальноукраїнських громадських організацій, які займаються подібними дослідженнями. Безумовно, вважаємо за необхідне розробити ефективну грантову програму із фінансуванням й окремих істориків. Наведемо конкретний приклад: кафедра українознавства НУХТ нещодавно запросила на «круглий стіл», присвячений 70-річчю завершення Другої світової війни, відомого військового історика, полковника Державної Прикордонної Служби України О.М. Філя, який веде, за власною ініціативою, записи усних свідчень учасників війни усіх регіонів України. Подібний приклад є ще одним свідченням необхідності розвитку проектів збереження «oral history» – усної спадщини народу України. Зрозуміло, що подібні проекти повинні бути зосереджені не лише на темі Другої світової війни, а й на подальшому створенні історії кожного регіону України.

Аналіз сучасного стану справ у галузі охорони національно-культурної спадщини засвідчив, що державна система охорони пам'яток національної культурної спадщини в Україні не має належного організаційного, програмно-цільового, матеріального та фінансового забезпечення; державне фінансування є неефективним, оскільки воно неповне і не має системного характеру; велика і розгалужена нормативна база не створює, при цьому, чіткого законодавчого та нормативно-правового поля у сфері охорони спадщини; недооцінюється той факт, що спадщина є чудовою базою для успішного розвитку національної

туристичної індустрії [2, с. 13]. А саме культурна спадщина малих міст України визначає туристичне обличчя кожного з них.

Отже, нині варто порушити питання про надання особливого статусу історичним містам, містечкам і селам, однією з основних функцій яких має бути збереження історико-культурної спадщини – найважливішої частини національного багатства держави. Ці питання мають стати невід’ємною складовою регіонального і місцевого розвитку. Необхідно по всій території України розвивати історичні краєзнавчі та національно-культурні дослідження, які мають спиратися на світовий досвід державно-приватного партнерства як основного джерела фінансування подібних конче необхідних студій.

Список використаних джерел

1. Історико-культурні заповідники України. Довідкове видання / Авторі-упорядники: Зливкова О.О., Градун Е.Ю., Звіряка А.І., Єрзіна І.В. – К.: Фенікс, 2007. – 176с.

2. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. / К.А. Поливач. – Київ: Інститут географії НАН України, 2012. – 208 с.

3. Тронько П.Т. Історія міст і сіл УРСР. / П.Т. Тронько. – Том 10. Київська область. – К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1971. – 823 с.

*Ремизова Елена Игоревна, д-р архитектуры, профессор,
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры*

КУЛЬТУРНЫЙ ЛАНДШАФТ СОВРЕМЕННОГО УКРАИНСКОГО ГОРОДА И ЕГО СУДЬБА!

Современный город представляется крайне сложным историческим образованием, в котором сплелись воедино разнообразные культурные традиции и новейшие тенденции, природные условия и человеческое поведение. Множественность путей формирования городской среды обусловила сегодняшнее его состояние. Составленная из исторических зданий и рядовой застройки, неповторимого ландшафта и человеческого поведения, она определяет характер места и диктует свои условия архитектору. Как должна складываться судьба украинского исторического города в условиях перестройки социальных отношений и построения демократии – это сложный и животрепещущий вопрос [1].

Рассмотрим в самом общем виде, что представляет собой современный украинский (а точнее постсоветский) город. Очень часто ткань современного пост-советского города представляет собой решето, разрушенную сеть, деструктивные тенденции которой набирают силу год от года. И это связано во многом не только и не столько с тяжелым экономическим положением. Навязанная управленческой логикой времен развитого социализма разреженность современных микрорайонов отталкивает потребителя. Этому в некоторой степени противостоит историческая среда, сохранившаяся в